

Motion till riksdagen

1988/89: Fö209

av Lars Werner m. fl. (vpk)

Säkerhetspolitiska studier m. m.

Bakgrund

Efter år av hårda internationella motsättningar och stillestånd i nedrustningsarbetet undertecknades i december 1987 det historiska avtalet mellan USA och Sovjetunionen om avveckling av kort- och medeldistansmissilerna.

Detta avtal har följts av fler framgångar för nedrustningssträvandena. Sovjetunionen har t. ex. ensidigt reducerat sin armé med 500 000 man, beslutat avstå från att modernisera sina taktiska kärnvapen och att avveckla sina lager av kemiska stridsmedel. Ungern och DDR har senare meddelat att även de skär ner sina militära styrkor och militärutgifter. Även om medlemsländerna i NATO ännu inte vidtagit några ensidiga nedrustningsåtgärder, har organisationen dock presenterat olika nedrustningsförslag.

Sovjetunionens president Gorbatsjov har vidare offentligt tagit avstånd från gårdagens sovjetiska militära tänkande, som baserades på principen om jämvikt, och i stället talat om tillräcklighet. De sovjetiska trupperna ska lämna Afghanistan och trupptillbakadragandet har inletts.

Ett avtal har träffats om Namibias självständighet. Kriget mellan Iran och Irak har avbrutits. Den svenska regeringen har bidragit till att bryta upp det svåra dödläget i Mellanösternkonflikten. Förutsättningarna för en fredskonferens i FN-regi har förbättrats.

Det går att tala om ett genombrott för freds- och nedrustningssträvandena och det går att se ett slut på den vanvettiga kärnvapenupprustningen. Dessa strävanden måste också få betydelse för de avvägningar som försvarskommittén har att göra.

Detta är en glädjande och hoppfull utveckling, som dock bara befinner sig i ett inledande skede. Världens militärutgifter slukar fortfarande enorma resurser samtidigt som det finns stora sociala brister och orättvisor. Det finns stora uppgifter för världens fredskrafter.

En ny allsidig säkerhetspolitik

Dagens säkerhetspolitiska doktriner baseras uteslutande på militära bedömningar och värderingar, också den svenska säkerhetspolitiken. De civila aspekterna på landets försvar väger allt lättare och uppvisar idag svåra brister. Det finns ett stort behov av ett helt nytt, mer allsidigt sammansatt säkerhetspolitiskt synsätt. I detta arbete bör, utöver militären,

även oberoende forskare, institutioner i Sverige och utomlands, politiker och andra delta.

Vpk har under många år, senast i partimotion 1987/88:U410, presenterat olika förslag för att utveckla den svenska säkerhetspolitiken: t.ex. säkerhetspolitiska studier, fredsinitiativ och utredande av en sammansatt svensk säkerhetspolitik vari alla delar av säkerhetspolitiken ingår (militärt, ekonomiskt och civilt försvar, bistånd, handel, utrikes- och fredspolitik).

Den senaste internationella utvecklingen med politisk och militär avspänning och nedrustningsinitiativ har ytterligare understrukt detta behov. Vpk återkommer därför med detta förslag och föreslår riksdagen besluta ge den arbetande försvarskommittén i uppdrag att utföra sådana säkerhetspolitiska studier och verka för ett sådant allsidigt sammansatt säkerhetspolitiskt underlag och beslut.

Svensk fredspolitik

Att Sverige, som neutralt och alliansfritt land, kan spela en medlande, aktiv och pådrivande roll framgick med all önskvärd tydlighet i samband med PLO-ledaren Arafats besök i Sverige.

Vpk som efterlyst en aktivare svensk utrikespolitik stödjer regeringens insatser och vill uppmana till fler liknande insatser, också på nedrustningsarbetets område.

Den svenska regeringen bör t. ex. öka ansträngningarna att inrätta en nordisk kärnvapenfri zon genom att påskynda arbetet i den s. k. ämbetsmannakommittén, och i vårt närområde ta initiativ för att motverka militära övningar, och främja en fortsatt avspänning och nedrustning.

Export av krigsmateriel måste förbjudas, så som vpk föreslagit i en särskild partimotion. I avvaktan på detta måste reglerna skärpas om trovärdigheten i svenska nedrustningsinitiativ ska bevaras.

De internationella ansträngningarna att utverka garantier för att främmande flottbesök inte är utrustade med kärnvapen måste drivas vidare, samtidigt som nationella regler bör förberedas, även det i enlighet med förslag i en särskild partimotion från vpk.

Det sårbara samhället – en svag länk i totalförsvaret

Ett försvar kan aldrig bli starkare än sin svagaste länk. Den svagaste länken i dagens försvar är det civila samhällets sårbarhet. Därför måste resurserna föras över från den militära till den civila sidan av försvaret.

Idag kan viktiga samhällsfunktioner komma att slås ut inom ett fåtal dagar i händelse av ett militärt angrepp på vårt land. Sjukvården kommer inte att kunna fungera. Vid 1987 års försvarsbeslut minskade anslagen till ÖCB (överstyrelsen för civil beredskap) med 15%. I dagens läge behöver ÖCB, enligt sina egna beräkningar, ytterligare 350 miljoner kronor per år till sjukvården fram till nästa försvarsbeslut. Centraliseringen, engångsmaterielen, bristen på insulin för sockersjuka och beroendet av grundläggande läkemedel och sjukvårdsmateriel är några av de områden där bristerna är katastrofala idag.

Energiförsörjningen kan lätt slå ut. Vår eldistribution balanserar redan i fredstid på gränsen till kollaps under kalla vintermånader. Sveriges storskaliga och centraliserade energisystem, med stora vattenkraftverk, kärnkraftverk, kraftledningar och stora transformatorstationer, är extremt lätta att slå ut. Ett belysande exempel är de 600 000 hushåll som har direktverkande el som enda värmekälla.

En annan svag länk är livsmedelsförsörjningen i en krissituation. Den koncentration och specialisering som det svenska jordbruket genomgått de senaste 40 åren, styrt av kortsiktigt ekonomiskt tänkande, utan nödvändiga hänsyn till konsekvenserna för miljö och sårbarhet, har gett oss dagens situation. Vi har ett fåtal tillverkningsplatser som ska stå för en mycket stor del av tillverkningen av livsnödvändiga varor. Vi har en distributions-situation där mycket stora delar av vår mat befinner sig på väg från tillverkare till butiker. Framför allt blir situationen kritisk för våra storstäder.

Det svenska jordbruket måste förnyas. Det måste bort från dagens mycket stora internationella beroende, bort från det kemikaliserade jordbruket. Produktion och förädling av livsmedel måste decentraliseras, hand i hand med energiförsörjningen.

Alla viktiga samhällsfunktioner, både inom administration och inom varuförsörjning, är idag uppbyggda på data. Ett strömavbrott sätter allt detta ur funktion.

Talet om ett välbalanserat totalförsvar ekar mot denna bakgrund ihåligt. Samhället kommer inte att fungera i en krigssituation, med den organisation det har idag, och när samhället inte fungerar så fungerar inte heller den dyraste militära organisation. Att påstå något annat är antingen cynism eller dumhet.

Enligt vpk:s mening behövs en decentraliserad samhällsstruktur, som möjliggör att bestämda regioner och landsändar kan fungera självständigt i kris- och krigsläge.

Försörjning med sjukvård, energi, livsmedel och andra basvärden måste säkras inom varje region. Samhällets sårbarhet måste och kommer med ett sådant program att minska.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda yrkas

1. att riksdagen av regeringen begär att en säkerhetspolitisk studiegrupp i enlighet med motionens förslag tillsätts, som knyts till den nyligen tillsatta försvarskommittén, och får i uppdrag att forma en ny svensk säkerhetspolitik,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om aktiva svenska freds- och nedrustningsinitiativ. 1]

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en total försvarsorganisation och tar i beaktande sårbarheten i det svenska samhället och inte enbart förlitar sig på militära medel.

Mot. 1988/89
Fö209

Stockholm i januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Gudrun Schyman (vpk)

Bo Hammar (vpk)

† 1988/89: U425